

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Gwasanaethau
DYDDIAD Y CYFARFOD	4ydd o Fehefin 2015
TEITL YR EITEM	Newidiadau yn y Gwasanaethau Anabledd Dysgu
AELOD CABINET	Y Cyngorydd Gareth Roberts

Pwrpas yr Adroddiad

1. Mae'r Pwyllgor Craffu wedi gofyn cyfres o gwestiynau yn gofyn am wybodaeth mewn perthynas â'r Gwasanaeth Anabledd Dysgu. Yn yr adroddiad yma, gwneir ymgais i ymateb i'r cwestiynau hynny gan hefyd eu rhoi yng nghyd-destun datblygiadau yn y maes Anabledd Dysgu. Hyderaf y bydd y drafodaeth ar yr ymatebion yn creu cyfle i'r Gwasanaeth dderbyn barn, sylwadau ac unrhyw bryderon sydd gan aelodau am y newid. Gofynnodd y pwyllgor am yr wybodaeth isod:

- Cefndir a manylion cryno'r Prosiect Trawsnewid Gwasanaethau Anableddau Dysgu gan gynnwys amserlen.
- Dangos sut mae anghenion unigolion sy'n blant yn cael eu hasesu ymlaen llaw cyn iddynt dyfu'n oedolion.
- Nodi sut mae'r newidiadau yn y Gronfa Byw'n Annibynnol (ILF) yn effeithio ar gynllunio a chomisiynu gwasanaethau gyda phartneriaid.
- A oes gwasanaeth i gynorthwyo pobl fregus i ddewis yswiriant tŷ a materion tebyg?
- Dangos manylion am y trefniadau eiriolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd, ynghyd â sut yr ydych yn hyrwyddo'r gwasanaeth a'r nifer sy'n ei ddefnyddio.
- Ydi'r Gwasanaeth Oedolion Ifanc gydag Anabledd Dysgu/Awtistiaeth yn dod i ben?
- Beth yw'r trefniadau ar gyfer cynnal y gwasanaeth yma yn ystod 2015-16 ac yn y tymor hwy?
- Pe byddai'r gwasanaeth yn cael ei dorri yn y dyfodol, beth yw eich amcangyfrif o effaith ariannol tebygol hynny ar gostau cynnal gwasanaethau eraill?

Trawsnewid Gwasanaeth Anabledd Dysgu

2. Mae cydnabyddiaeth eang bod angen i wasanaethau Anabledd Dysgu newid er mwyn bod yn fwy ymatebol a chyffwrdd ag anghenion pobl yn well. Mae angen i'r gwasanaethau rydym yn ei ddarparu gydymffurfio a'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.
3. Rydym hefyd angen parhau gyda chyfeiriad sydd wedi ei osod gan y Cyngor i wella ansawdd bywyd unigolion gydag Anabledd dysgu yn unol â Strategaeth Llywodraeth Cymru - 'Polisi ac Arferion i Oedolion sydd ag Anabledd Dysgu' 2007.
4. Mae Cyngor Gwynedd ynghyd a phob awdurdod lleol arall yn wynebu sefyllfa ariannol heriol! Mae'n rhaid trawsffurfio'r gwasanaethau er mwyn ymateb i'r her yma ond sicrhau ar yr un pryd ein bod yn glynu wrth egwyddorion y strategaeth a'r Ddeddf. Bwriedir cwblhau'r gwaith sydd ynghlwm â'n prosiect Anabledd Dysgu erbyn diwedd 2017/18. Amlinellir prif amcanion y prosiect hwn yn y rhan yma o'r adroddiad.
5. Ar hyn o bryd, mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn gwneud llawer o waith i edrych ar ffyrdd o wella gwasanaethau ymhellach, gan gynnwys gwneud mwy o ddefnydd o fodel o gefnogaeth gyda mwy o bwyslais ar hybu annibyniaeth a hunanofal. Mae'r dull galluogi yma yn cefnogi pobl gydag anabledd dysgu i gadw rheolaeth ar eu bywydau eu hunain ac i gymryd eu lle fel dînasyddion yn eu cymunedau, yn cyfrannu at ac yn cymryd rhan mewn gweithgareddau a gwasanaethau.
6. I gyflawni'r trawsnewid yn effeithiol bydd angen parhau i weithio mewn partneriaeth â rhan-ddeiliaid perthnasol i ddatblygu cyfleoedd ac i sicrhau bod gan bobl sydd ag anabledd dysgu ddewisiadau go iawn, o ran cymdeithasu, dysgu a chyflogaeth. Ymysg yr ystyriaethau pwysig eraill mae'n bwysig sicrhau cynaliadwyedd adnoddau cymunedol, darparu gwerth a sicrhau cefnogaeth i ofalwyr.
7. Mae angen pob ymdrech i sicrhau fod mwy o bobl yn byw, gweithio, dysgu a chymryd rhan mewn bywyd cymunedol fel aelodau cyfartal o'u cymuned ag yn cael cyfle i ddefnyddio gwasanaethau prif lif fel gwasanaethau hamdden ac yn mwynhau cyfleoedd i wirfoddoli.
8. Mae galluogi / ail alluogi'n elfen sylfaenol yng ngwaith Gofal Cymdeithasol Oedolion. Mae yn helpu pobl i ddysgu sgiliau nad ydynt erioed wedi cael y cyfle i'w dysgu o'r blaen, neu'n helpu pobl i ail ddysgu rhai sgiliau a gollwyd.
9. Fel rhan o drawsnewid mae angen datblygu a darparu cefnogaeth i gwrdd ag anghenion pobl sydd ag anabledd dysgu yng Ngwynedd ac mae'n bwysig cael y cydbwysedd cywir o gefnogaeth gyda thâl a heb dâl i bob unigolyn. Drwy gyfrwng gwaith sydd a'r ffocws ar alluogi unigolion, bydd pobl sy'n fwy abl yn cael eu galluogi i fod mor annibynnol ag sy'n bosibl. Gallai hyn olygu eu bod yn cael lefel is o gefnogaeth nag a ddarparir ar hyn o bryd wrth iddynt ddysgu sgiliau byw annibynnol. O ganlyniad, gallai eu hanghenion newid, megis eu trefniadau byw/cartrefu.

10. Mae'n bwysig cydnabod y bydd rhai pobl ag anghenion lefel uchel neu gymhleth y bydd eu gallu i gael eu galluogi i fyw yn annibynnol yn gyfyngedig. Bydd rhai pobl angen cefnogaeth ddwys a pharhaus drwy gydol eu bywydau, a dylai hyn gael ei ddarparu mewn modd sy'n rhoi'r ffocws ar y person ei hun. Mae angen sicrhau cefnogaeth sydd yn eu galluogi i gyrraedd eu llawn botensial beth bynnag fo eu hamgylchiadau.
11. Wrth asesu pobl i weld beth yw eu hanghenion o ran cymorth, mae ffocws Gofal Cymdeithasol Oedolion wedi'i ganoli ar y person ei hun, yn edrych ar y person fel unigolyn ac yn archwilio gyda nhw pa bethau y gallent eu gwneud drostynt eu hunain. Bydd angen edrych ar bwy a beth sydd ganddynt o'u cwmpas, yn eu rhwydweithiau naturiol (teulu a chyfeillion) ac yn y gymuned, i gwrdd â'u hanghenion. Y nod fydd rhoi cyfle i bawb ddod mor annibynnol ag sy'n bosibl, ac fel gall hynny arwain at newid trefniadau o ran eu pecynnau cefnogaeth, ac mewn nifer o achosion gallai hyn olygu nad oes angen o gwbl i rai pobl gael gwasanaethau y telir amdanynt, ond y gallent ganfod atebion, gwell a chreadigol iawn i'w gofynion cymorth trwy ddulliau eraill.

Datblygu Modelau Newydd

12. Mae angen sicrhau amrediad o wasanaethau ar gyfer cynnig cefnogaeth briodol ac addas a gallai hynny arwain at ddatblygu modelau newydd e.e. model Craidd a Chlwstwr a fyddai yn cynnig mwy o hyblygrwydd i'r tenant. Gellir hefyd ddefnyddio gwasanaethau technoleg gynorthwyol er mwyn creu amgylchedd diogel a chefnogol i unigolion, heb orddarpariaeth, fel y gwelir yn aml i bobl sydd ag anghenion cymorth cymhleth. Mae modelau eraill fel 'Key Ring' yn rhoi teimlad o ddiogelwch a chymuned i bobl gyda lefelau llawer is o gefnogaeth a newid a rhaid ystyried os gellir gwneud mwy o ddefnydd o fodolau o'r fath.
13. Wrth foderneiddio'r gwasanaeth gobeithir darparu mwy o gyfleoedd i bobl gydag anabledd dysgu yn eu cymuned eu hunain. Bydd hyn yn cynnwys dysgu sgiliau newydd, ennill cymwysterau, a chymorth i ganfod hyfforddiant a swydd. I hwyluso hyn rydym yn awyddus i edrych am gyfleoedd i gefnogi datblygu busnesau bychain a chwmnïau cymdeithasol lle bydd o leiaf 25% o'i weithlu cyflogedig ar gontract yn bobl sydd ag anableddau a/neu yn bobl dan anfantais yn y farchnad waith. Mae hefyd angen parhau i weithio gyda sefydliadau i ddatblygu cyfleoedd i weithio yn y gymuned boed hynny yn gyflogedig neu yn wirfoddol.
14. Bydd angen i wasanaeth a ddarperir gan ac ar ran y Cyngor gynnig cefnogaeth sydd â ffocws ar ganlyniadau. Bydd angen iddynt ganolbwyntio ar alluogi unigolion a pharhau i ddatblygu cyfleoedd i ymateb i anghenion pobl gan archwilio cyfleoedd o fewn y gymuned i alluogi a sicrhau cynhwysiad cymdeithasol.

Cronfa Byw'n Annibynnol a Chefnogi Pobl

15. Mae newidiadau yn y Gronfa Byw'n Annibynnol (CBA) hefyd yn golygu gall unigolion sy'n derbyn cefnogaeth trwy ddewis defnyddio'r gronfa mewn modd gwahanol.
16. Yn dilyn yr ymatebion i ymgynghoriad ar CBA, mae'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, ar ran Llywodraeth Cymru, wedi penderfynu y bydd y cyfrifoldeb a'r cyllid CBA yn cael ei drosglwyddo i awdurdodau lleol ar ffurf cynllun grant arbennig yn y lle cyntaf. Bydd y cynllun yn rhedeg o fis Gorffennaf 2015 hyd at fis Mawrth 2017. Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru nawr yn cysylltu â chynrychiolwyr awdurdodau lleol a'u sefydliadau a budd-ddeiliaid i weithio trwy fanylion y cynllun grant i sicrhau ei fod yn ei le erbyn mis Mehefin 2015.
17. Mae nifer o bobl ag anableddau dysgu yn derbyn cefnogaeth ar gyfer eu cynorthwyo i gynnal tenantiaeth, drwy'r Grant Cefnogi Pobl. Gall y gefnogaeth hon gynnwys agweddau megis cymorth i drefnu yswiriant tŷ.

Newid Ymarfer

18. Bydd cyfarfod â gofynion y ddeddfwriaeth newydd yn golygu y bydd rhaid i awdurdodau lleol a'u partneriaid ail-asesu achosion yn rheolaidd i sicrhau bod pobl yn gweld cynnydd tuag at eu targedau unigol, naill ai drwy gael annibyniaeth gyflawn y tu allan i'r gwasanaethau y telir amdanynt, neu drwy symud ymlaen i gael cefnogaeth tymor hwy. Pan fydd angen cefnogaeth tymor hwy, mae'n bwysig sicrhau cydbwysedd cywir rhwng cefnogaeth naturiol/na thelir amdani a chefnogaeth y telir amdani er mwyn sicrhau'r annibyniaeth fwyaf posibl i bobl sydd ag anabledd dysgu. Mae angen datblygu gweithlu'r Cyngor a darparwyr gwasanaeth i lawn ddeall y model cymorth galluogi ac i sicrhau eu bod yn ei weithredu yn effeithiol.
19. Mae gwranddo ar, clywed a gweithredu ar ddymuniadau unigolion yn cael ei bwysleisio yn y Ddeddf newydd. Bydd angen adeiladu ar gryfderau unigolion ac ymatal rhag darparu gwasanaethau sy'n creu dibyniaeth. Bydd addysgu a gwella dealltwriaeth pobl sy'n defnyddio gwasanaethau a'u teuluoedd o amcanion galluogi yn allweddol os am eu gweithredu yn effeithiol a hybu annibyniaeth.
20. Fel bydd cynnydd yn cael ei wneud a thargedau yn cael eu haddasu bwriedir ymgynghori gyda'r holl bartïon perthnasol i roi cyfle iddynt gyfrannu at y newidiadau sydd eu hangen wrth iddynt ddatblygu.
21. Wrth addasu'r ffordd o ddarparu gwasanaethau, fe fydd yn hanfodol cyfarch disgwyliadau unigolion a'u gofalwyr. Wrth edrych yn ôl ar y dulliau traddodiadol o weithio gellir dadlau fod diwylliant o or-ddibyniaeth wedi ei greu dros nifer o flynyddoedd. Mae angen newid hyn a chydabod y gall pobl ag anabledd dysgu ddatblygu a dysgu sgiliau newydd, ac o ganlyniad, yn achlysurol, gall hyn arwain at newid i'r gefnogaeth maent yn ei dderbyn, i hwyluso datblygiad pellach.

Oed Trosglwyddo

22. Mae canllawiau clir mewn lle i hyrwyddo, cysoni a chreu llwybr i dywys pobl trwy'r drefn o drosglwyddo rhwng y gwasanaethau i'r person ifanc a'i deulu, ac i roi cyfarwyddyd pendant i staff o fewn yr Ymddiriedolaeth Iechyd, Gwasanaethau Plant, Gwasanaeth Addysg a Gwasanaethau Oedolion o fewn Cyngor Gwynedd.
23. Lle mae gwybodaeth ddigonol a chyfredol o fewn y Gwasanaethau Plant ar gyfer gofynion y meini prawf mynediad at wasanaeth a rhoddir caniatâd i'r Gwasanaethau Oedolion gael mynediad i unrhyw asesiadau ac adroddiadau pan fo person ifanc yn cyrraedd ei 14 oed mae hyn yn dechrau'r broses o drosglwyddo o un gyfundrefn i'r llall.
24. Pan fo'r Gwasanaethau Plant yn ymwybodol y bydd person ifanc 14 oed yn debygol o fod angen gwasanaethau fel oedolyn yna byddant yn cael caniatâd ysgrifenedig i gychwyn y broses o gyfeirio'r person ifanc at y Gwasanaethau Oedolion gan y person ifanc ei hun a'i rieni / gofalwr.
25. Ceir trafodaeth ynglŷn â'r person ifanc yn y Fforymau Ardal Oed Trosglwyddo perthnasol, lle rhennir manylion am anghenion y person ifanc o ran gwasanaeth dydd neu waith / gwasanaethau cefnogol / llety ayb. O'r wybodaeth a rennir, gall cynrychiolwyr y Gwasanaeth Oedolion rhagrybuddio'r drefn cynllunio gwasanaeth o'r anghenion strategol.
26. Trefnir Fforymau Oed Trosglwyddo ym mhob ardal gan y Gweithiwr Cymdeithasol Oed Trosglwyddo o fewn y Gwasanaethau Arbenigol Plant. Mae'r fforymau yma yn rhoi cyfle i'r gwasanaethau perthnasol drafod unigolion o 14 oed i fyny er mwyn sicrhau bod y broses o rannu gwybodaeth ar gyfer cyfeirio a chynllunio rhwng y gwasanaethau plant ac oedolion yn digwydd yn effeithiol.
27. O fewn y fforymau, gellir adnabod bobl ifanc lle nad oes darpariaeth ar eu cyfer ar ôl cyrraedd 18 oed gan basio'r wybodaeth i'r Grŵp Ymarfer Da ar gyfer cynllunio strategol.
28. Rhaid cydnabod bod anawsterau wedi codi gyda threfniadau trosglwyddo nifer fechan o unigolion. Mae hyn wedi digwydd yn bennaf mewn achosion pan mae'r pecyn gofal wedi bod yn cael ei ariannu ar y cyd gan Iechyd a'r Awdurdod Lleol. I oresgyn y broblem hon mae grŵp tasg wedi ei sefydlu gyda chynrychiolwyr o'r gwasanaethau plant ag oedolion, y Bwrdd Iechyd a'r gwasanaeth Addysg er mwyn sicrhau trefn sy'n arwain at lwybr trosglwyddo esmwyth.

Gwasanaeth Adfocatiaeth

29. Mae gwasanaeth adfocatiaeth annibynnol ffurfiol ar gael i ddefnyddwyr a gofalwyr y Gwasanaeth Oedolion yng Ngwynedd. Mae'r gwasanaeth yn cynorthwyo unigolion i gyfrannu er mwyn gwneud penderfyniadau sydd yn gallu effeithio ar ansawdd eu bywyd a'r gwasanaethau maent yn eu derbyn. Mae'n creu cyfleoedd i alluogi pobl i

gyflawni eu llawn botensial mewn gwaith ac mewn bywyd personol a chymdeithasol. Mae'r gwasanaeth yn:

- Darparu gwasanaeth adfocatiaeth annibynnol i holl ddefnyddwyr a gofalwyr y Gwasanaeth Oedolion yng Ngwynedd sydd wedi cael Asesiad Gofal Cymdeithasol, waeth beth yw canlyniad yr asesiad.
- Cefnogi pum grŵp adfocatiaeth wedi eu lleoli yn Warws Werdd, Manton, Menter Fachwen, Seren ac Antur Waunfawr i gyfarfod pob chwe wythnos.
- Hwyluso trefniadau 'Y Bys ar y Curiad' yn cynnal cyfarfodydd pob chwarter hefo cynrychiolwyr o bob grŵp hunan-adfocatiaeth.
- Mae dau o gynrychiolwyr yn cael eu cefnogi i fynychu'r Grŵp Gwella Gwasanaeth. Mae hwn yn grŵp sy'n cynnwys amrediad eang o fudd-ddeiliaid, a'i bwrpas yw cynnwys pobl ag anableddau dysgu wrth i ni ddatblygu syniadau newydd a datblygu darpariaeth wahanol
- Cynorthwyo staff a Rheolwyr Gwasanaeth sy'n debygol o gyfeirio defnyddwyr gwasanaeth, i ddeall rôl yr Adfocad Annibynnol a gwybod sut a phryd i gael y gwasanaeth

Awtistiaeth

30. Mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau fod cyllid ar gael i ariannu swydd Cefnogaeth a Monitro Cymunedol am y 6 mis cyntaf yn 2015/16. Nid oes unrhyw sicrwydd o adnodd pellach i ymestyn y trefniant y tu hwnt i hynny. Mae bwriad gan y Llywodraeth i drawsffurfio a llunio gwasanaeth integredig i'r dyfodol ond ni chafwyd arweiniad ar beth yn union a fwriedir hyd yma.
31. Mae rhagweld effaith pe byddai'r cynllun yn dod i ben a'r gwasanaeth i'r dyfodol yn cael ei dorri yn anodd. Mae'r swydd Cefnogi a Monitro Cymunedol ar y cyd gyda Môn a Gwynedd wedi bod yn allweddol i gyfrannu tuag at gefnogi unigolion ac wedi bod yn gweithio mewn dull ataliol. O ganlyniad mae'r gwasanaeth wedi llwyddo i gadw pobl yn annibynnol heb ddibynnu yn ormodol ar wasanaethau. Unwaith y derbynir arweiniad gan y Llywodraeth gellir rhoi ystyriaeth i'r ffordd ymlaen gyda'r maes yma.

Diweddglo

32. Mae angen trawsffurfio gwasanaeth Anabledd Dysgu er mwyn sicrhau fod unigolion ag anabledd dysgu yn cyrraedd eu potensial. Mae gan unigolion hawliau i fyw bywydau iach, cynhyrchiol ac annibynnol. Mae angen sicrhau bod y gefnogaeth a gynigir yng Ngwynedd yn arloesol ac yn galluogi unigolion i wireddu eu potensial.
33. Nid yw aros yn yr unfan yn opsiwn. Mae angen cyflwyno newidiadau sydd yn mynd i ganfod arbedion ond yn bwysicach sydd yn gwella'r canlyniad ar gyfer yr unigolyn. Credir bod y cynlluniau sydd ar waith yng Ngwynedd yn ein symud i'r cyfeiriad cywir o ran cyflawni hyn.

34. Ni fydd y gwaith o drawsnewid y gwasanaethau yn hawdd. Bydd angen cyfathrebu a hyrwyddo'r newidiadau a sicrhau cefnogaeth a dealltwriaeth unigolion a'u teuluoedd, staff a darparwyr mewnol ag allanol yn allweddol. Bydd datblygu perthynas waith cadarn a chefnogol rhwng aelodau etholedig a swyddogion yn arwain at gydweithio effeithiol tuag at gyrraedd y nod a darparu gwell gwasanaethau sydd yn cyfarfod ag anghenion unigolion.